

Ensenyar a llegir

L'Avenç publica un assaig pòstum de l'estudiós Jordi Castellanos que duu per títol 'Literatura i societat. La construcció d'una cultura nacional'

Assaig

PER CARLES CABRERA

■ Ha recaigut sobre Jordi Marrugat la responsabilitat de l'edició i la tasca de tenir cura del preàmbul de *Literatura i societat*. *La construcció d'una cultura nacional*, llibre d'articles pòstum d'un dels més prestigiosos historiadors recents de la literatura catalana contemporània: Jordi Castellanos (Tagamanent, 1946 - Barcelona, 2012). Per aproximar-se a la figura dels qui desconeixen Castellanos, si no n'hi havia prou amb el pròleg de Marrugat, ben suggestiu i força complet, l'obra aplega també com a epíleg la profusa i dilatada entrevista que Josep M. Muñoz li va fer l'any passat mateix per a la revista *L'Avenç*.

Allò que s'encarta enmig dels textos de Marrugat i Muñoz són articles diversos que Castellanos havia anat divulgant prèvia-

ment en actes de congressos, llibres col·lectius o publicacions periòdiques des de final dels setanta fins a l'actualitat. El volum s'estructura en dues fraccions: la primera engloba quatre contribucions a la funció i estudi de la literatura en general, que retorna a l'úter d'Els Nostres Clàssics de Josep Maria de Casacuberta, reflexiona entorn de l'enèsima crisi de les humanitats -amb un mínim comú denominador amb les darreres propostes d'una Martha C. Nussbaum o un Jordi Llovet-, i també parla de la desaparició de la literatura en els currícula de secundària que, tot revestint-la de "llengua literària", la relegaren a un mer apèndix lingüístic. Deixeble de Joaquim Molas, ensems amb el qual bregà per tal que la disciplina literària no perdés pistonada als plans d'estudis de l'ESO i Batxillerat, Castellanos, semblantment al seu mestre, atorgà gran importància a la difusió de la literatura (per televisió, per exemple), les col·leccions divulgatives (com *Antologia Catalana*, les *Millors Obres de la Literatura Catalana* o *El Garbell*, etiquetes que duen implícita certa idea de tria), el teatre (esdevingué assessor del Nacional de Catalunya durant la direcció de Sergi Belbel), la dimensió pública de l'escriptor, etc.

El segon segment seqüència la història de la literatura catalana del passat segle XX

en vuit capítols: el modernisme i el noucentisme, sense solució de continuïtat entre ells; la crisi i repunteig de la novel·la als trenta; el compromís social, a la mateixa dècada; la diàspora dels quaranta i la represa pausada vers la molt relativa normalitat en què vivim avui dia instal·lats. Entre el primer i el segon d'aquests episodis, Castellanos analitza el llibre en tant que producte de mercat, però per ventura hauria escaigut més col·locar aquest document abans d'investir el modernisme, o fins i tot com a darrer escrit de la primera part -val a dir que no sempre resulta senzilla la tasca de confeigir un assaig miscel·lani d'aquestes característiques i dotar el relat d'una peripècia única, com s'assoleix de fer aquí amb solvència.

Quant al darrer text, el vuitè, en forma de coda, torna a girar sobre els mateixos períodes, com si rebobinèssim la cinta per tornar-la a deixar al principi. Com un resum de les escenes produïdes anteriorment, Castellanos passa revista a una modernitat que arranca dels eixos del modernisme i noucentisme. A l'elitisme del nou-cents el seguiria ineluctablement la popularitat intrínseca que duu aparellada el gènere novel·lístic, que els noucentistes tant havien detestat. I amb la victòria del general Franco la capitalitat de la literatura catalana s'havia vist forçada a traslladar-se a Amèrica, però de mica en mica els premis i segells editorials revifarien la minsada vida literària a l'interior del país, i d'aquí passaríem a la "transició" (en minúscula) d'uns anys sei-

xanta útils per acabar desembocant en la situació present. Les circumstàncies ara són diferents: menys dures és clar, però tanmateix bastant més complexes.

Castellanos atorgava una importància cabdal als canals que permetien la difusió de la literatura. L'entrada, als setanta, de la Filologia Catalana a les universitats, amb docents com Castellanos al front, esdevingué una d'aquestes plataformes; el catequètic de la Universitat Autònoma de Barcelona coordinava un Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània, que treballava a escarada en aquesta funció d'eixamplar el camp visual de la literatura. Quan va morir, un alumne seu va piular en un tuit que Castellanos els havia ensenyat a llegir, potser perquè aquesta era la millor manera que sabia d'ensenyar a divulgar la literatura.

JORDI CASTELLANOS
Literatura i societat

► L'AVENÇ, 320 PÀGINES, 22 €